

СТАНОВЛЕННЯ ДЕРЖАВНОСТІ УКРАЇНИ

«НАЦІОНАЛІСТИЧНІ І НАКЛЕПНИЦЬКІ ЗБОЧЕННЯ»

Нижче друкуємо красномовне свідчення епохи тоталітаризму — доповідну записку першого секретаря Чернігівського обкому КПУ Борисенка. Безневинні з сьогоднішнього погляду критичні висловлювання літераторів, їх твори стали надзвичайною подією в масштабах області. Вірнопіддані слуги компартійної ідеології забили на сполох, мовби вчуваючи у порушенні питання про українську мову загрозу своєму існуванню. Цікаво, що І. Драч сьогодні є членом Руху, а Б. Олійник — членом КПУ, тієї КПУ, яка у 1968 році проявляла занепокоєність його творчістю... Документ, розшуканий в колишньому республіканському архіві ЦК КПУ, надав редакції доктор історичних наук Володимир Сергійчук.

14 січня 1969 р.

Тасмно:

м. Київ, —

ЦЕНТРАЛЬНОМУ КОМІТЕТУ КОМУНІСТИЧНОЇ ПАРТІЇ УКРАЇНИ

ДОПОВІДНА ЗАПИСКА

про зустріч членів Співки письменників Української РСР з студентами Ніжинського педагогічного інституту імені М. В. Гоголя

З метою естетичного виховання і розширення кругозору майбутніх учителів, ректорат і бюро партійної організації Ніжинського педінституту, з відома і за погодженістю з міськкомом КП України, регулярно організують і проводять зустрічі студентів з письменниками, композиторами, художниками, драматургами, кінорежисерами і артистами. Як правило, ці зустрічі викликають хороші емоціональні почуття, надовго запам'ятовуються і, безумовно, відіграють велику виховну роль.

На жаль, цього не можна сказати про останню зустріч студентів педінституту з групою київських літераторів на чолі з поетом Іваном Драчем, яка відбулася 12 грудня 1968 року.

В цей день, по домовленості з керівництвом співки письменників республіки, на зустріч з студентами інституту прибули поети Іван Драч, Борис Олійник, Микола Вінграновський, прозаїки Євген Гуцало і Григорій Тютюнник та літературний критик Анатолій Шевченко. Їх зібралися послухати члени літературної студії та студенти філологічного факультету.

На зустрічі першим виступив А. Шевченко. Зачитавши перший абзац статті «Второй родной», надрукованої в газеті «Известия» за 4 грудня 1968 року, і не зрозумівши його суті, він почав і закінчив свій

виступ з явно націоналістичних позицій. Автор статті, ректор Адигейського державного педінституту А. Ячиков висловлює свої думки про корінне поліпшення вивчення російської мови національними меншостями і зокрема такою народністю, як адигейці, які налічують всього 80 тисяч чоловік. А. Шевченко, або ж не розуміючи різниці між нацією і народністю, або ж навмисне, з метою підігріву національних почуттів, звинуватив автора і редакцію газети «Известия», що мовляв вони дискримінують український народ, його мову і культуру (про це в статті нема ні слова). Викрикуючи з трибуни «а куди ж діли більше 40 мільйонів українців? Куди їх відщепили?», він з гнівом говорив, що ніби-то в республіці суцільне гоніння на людей, які розмовляють українською мовою і люблять українську культуру. В підтвердження цього він навіть такий випадок, який трапився в його присутності в Кривому Розі. Буцім-то в один з автобусів зайшов циган і випадково наступив комусь на ногу. Він вибачився українською мовою. Коли ж у відповідь почув: «Вы научитесь сначала разговаривать!», то вийшов з автобуса, зняв шапку, ударив нею об землю і вигукнув: «Та я свою рідну українську мову ні на що не проміняю!».

Далі А. Шевченко знову доводив, що, мовляв, як би вони (хто ж вони не сказав) не прагнули ліквідувати українську мову і культуру, їм цього не зробити. Молоде покоління поетів і письменників відродило рідну мову, твердив він, і поки воно живе, житиме і українська нація. «Дай бог, щоб і ми, і наші діти не дожили до тих днів, коли українську мову вивчатимуть лише як спеціальний предмет. Ми будемо жити і приносити в світ свої українські національні досягнення!» — вигукнув він на закінчення.

Виступивши після цього поет Б. Олійник прочитав вірша про зустріч матері з чотирма синами, яких не бачила 20 років. І коли вони не зуміли заспівати їй рідною мовою пісень, то мати включила радіоприймач і сказала: «Хай співають чуже!».

Потім Г. Тютюнник прочитав свою ненадруковану новелу «Медаль». Вона прозвучала як наклеп на нашу радянську дійсність. В новелі йде розповідь про літнього колгоспника, який доглядає худобу. Він живе погано, ходить в брудній порваній одежі, їсть «коричневу колхозную похлебку» з квасолі і допрацювався до того, що опухли ноги і не може підвестися. Одного дня його запросили до клубу і в присутності семи чоловік представник райкому партії вручив йому медаль. Дорогою він зняв медаль з грудей, вона холодила йому руку. Дома, поклавши її поруч з нагородами, одержаними в роки війни, він став біля пічки, лузав насіння і з тугою думав, як добре жив він колись, їв пироги з калиною і т. д.

Колишній випускник Ніжинського педінституту Є. Гуцало прочитав уривок з рукопису свого нового сатиричного твору «Місто Н.». В ньому в чорних фарбах описується провінціальне містечко, де одна баня, 10 автобусів, 2 таксі, архіви і спортзали в старих церквах і т. д. Кожна нова споруда тут обноситься огорожею. Це голова міськради пояснює так: «Все повинно мати свої рамки». Цей виступ прозвучав, як явний наклеп на стародавнє чудове місто Ніжин і його працьовитих людей.

Останнім виступив І. Драч. Він читав свої надруковані твори, які не мають ідеологічних збочень. В своєму виступі він не піддав критиці своїх колег, які виступали перед студентами. Відповідаючи на запитання: «Як він реагує на гостру критику на його адресу?». І. Драч сказав, що коли б критика була медова, то йому важко було б йти, він не утримався б на дорозі, ковзався б по поверхні. Оскільки на його адресу така критика відсутня, то вона допомагає йому тримати м'язи в на-

пруженні, щоб устояти на дорозі, мобілізувати більш активно свою розумову діяльність і краще служити народу своєму.

Незважаючи на явні націоналістичні і наклепницькі збочення, які прозвучали під час зустрічі у виступах окремих літераторів, їм ніхто не дав достойної відсічі. Цього навіть не зробили ні головуючий, декан філологічного факультету комуніст Аврахов Г. Г., ні проректор інституту комуніст Батурський А. Д., на яких ректором і партійним бюро була покладена відповідальність за проведення цієї зустрічі. При цьому варто відзначити, що студенти, слухаючи Шевченка, Тютюнника і Гуцало, з обуренням вигокували: «І це нащадки Тараса Шевченка!», «Звідки цей Шевченко приїхав, чи буває не з Канади?» і т. д.

Після зустрічі студенти надіслали кілька обурливих листів на адресу правління Спілки письменників та міськкому КП України. По всьому видно, що приїжджим літераторам не вдалось знайти прихильників своїх аполігічних висловлювань.

На другий день після цієї зустрічі спочатку в міськкомі КП України, а потім в інституті відбулася розмова секретарів міськкому партії з ректором В. М. Горбачем, секретарем партбюро парторганізації В. І. Власенком, завідуючими кафедрами, організаторами зустрічі та секретарями парторганізацій факультетів інституту. Вжито термінових заходів, щоб подібних випадків не було в майбутньому.

26 грудня 1968 року бюро міськкому КП України, обговоривши на своєму засіданні питання про серйозні недоліки в організації цієї зустрічі, вказало ректору Горбачу В. М. і секретарю партбюро Власенку І. В. на їх безвідповідальне ставлення до підготовки і проведення зустрічі студентів з групою українських літераторів, які неодноразово піддавалися критиці в пресі за свої помилки. Цим же рішенням бюро міськкому КП України зобов'язало партбюро парторганізації розглянути питання і притягти до партійної відповідальності комуністів Аврахова Г. Г. і Батурського А. Д., які особисто відповідали за проведення цієї зустрічі.

Партбюро і парторганізація гостро засудили неправильну поведінку комуністів — керівників філологічного факультету педінституту, які на цій зустрічі зайняли позицію невтручання. Зараз обком і міськком КП України вирішують питання про укріплення філологічного факультету більш підготовленими і політично зрілими кадрами.

Доповідаючи про це, просимо ЦК КП України вплинути на керівництво та партком Спілки письменників України, щоб вони більш виможливо ставились до діяльності літераторів, не пускали на самоплив, а контролювали їх зустрічі з трудящими, особливо з молоддю республіки.

Секретар обкому КП України—
—М. БОРИСЕНКО.

